Müəllif
Hürriyyət

Son vaxtlar Novruz bayramı tə-tilində bir yazı yazmağı adət etmişəm. Bu il mövzu seçilməmişdi. Bülki bayram dönəmində baş veran hadisələr dünyanı elə qarışdırdı ki, nəsə yazacağım barədə düşünmürdüm. Problemlər məni dərindən narahat edirdi. Doğma Türkiyədə baş verən İmamoğlu məsələsi beynimizdə axırıncı neyronu partlatdı...

Ölkəmizin yüksək çinli memurları da işdən haqlı olaraq qovulduqdan sonra, bütün dini adətləri yerinə yetirməkdə müqəddir. Bu barədə fikirləşərkən birdən ağlıma gəldi ki, yuxusuz gecələrin heksayət sıilsiləsinin bir yazı yazmaq daha yaxşıdır. Beləliklə, bu gecəni yatmadan nəzərinizə təqdim olunan heksayəti yazardım. Əvvəlcə heksayenin mövzusunu yazmaq istədim, alınmadı. Fikirləşdim ki, yazın mazmununa uyğun ad qoymaq olar, teki uşaq doğulsun, ad qoymağa ne var? Birdən yadıma düşdü ki, xəbrə defterimdə qırıq-qırıq cümlələrə yazılmış yazılar var. Bunlardan birini oxumağa çalışdım, çətinlikdən qurtardım.

...Bu gün hey bayıra çıxmamışam. Bakının havası da ekoloji cəhətdən çox da əlverişli olmayan havasını almaq üçün mütləq gezməyə çıxmalıyam ki, ekoloji cəhətdən kor-laşdığımı mühitə, heç olmasa, bir az nefes alaq. Havadan başqa, yaşıl rəngi ney yaşıllığı çox sevirəm. Sürə-rəlsa da, qulluq olunan parklarda yaşıllıq adama bir az rahatlıq gətirir. Adam yaşıllıq sayəsində ağciyərlərini dolduqda zəhərli dəmirə qırıq-qırıq cümlələrə yazılmış yazılar var. Bunlardan birini oxumağa çalışdım, çətinlikdən qurtardım. Bu gün, qumral, qonur, mi-nyana ve s.) sırasında ancaq yaşıl gözləri istəyirəm, dünə doğruşu se-nəm.

Her rengin öz gözəlliyi var. Amma yaşıl rəng hayatın simvoludur, canlılıq simptomudur. Yaşıllığın gözəlliyini tamamlayan, təbii rezonans doğurur - burada olan parklardakı fantanlardır. Insanın yorulmuş ve ya əzilmiş, ya da künco sıxılmış ruhunun dinci-məsində fantanlarını serinlik ve rahatlıq getirən şırıltısı ve üzərinə gələn xırdaca su damcıları əvəzsiz müalicəlidir. Doğrudur, bu fantanlar ve yaşıllıqlar kendimizdeki yaşıllıq-larını, tabii mə-şələrin ve su damcılarının bizə gətirdən en esas yeri ermənilərin tulduğu yaşıllıqlarımız, bulaqlar, çaylar, şə-lələrimiz tuluq yerini vere bilmə! Bulaqların ve onların toplum şəkilində yaratdığı çayların suyunun dədi-ni vera bilmə! Ne yaşıllıqlar gözəl netəmdir, əşmətdir. Şairlər soltanı Zelimxan demişkən:

Yağış gözəllərin öpür üzünü,
Damcı pıqıltıyla deyir sözünü,
Şələlə qayadan atır özünü
Tufan dağı sevir, dalğa dənizi.
Biz niyə sevməyək bir-birimizi.

Onu da demək istəyirəm ki, bulaqların suyu ne qədər lezzətli olsa da, dağ-dan bulaqlarının qanşığın-dan əmələ gələn axsu çayların suyu daha lezzətli olur. Bu hali öz başlanğıcını kiçik Qafqaz sıra dağlarından alan çayların misalında görmək olur.

Bütövlükdə, bizim üçün en bö-yük felakət - bu suların insanlar tə-rəfindən ekoloji cəhətdən çirklandi-rilməsidir. Xalqının şairi olan bir şa-ir (Qıyas Vəkilov - İeqəbi Əcəb) bele deyir şəmində.

Yanğın söndürəndir
su kî azəldən
Nadan gözün yaşı üzü yandırır
yandırır

Nece da müdrik, sade ve anlaşıqlı ifade. Tevsire ehtiyac yoxdur. Tanınmış, görkemli kimyaçı alim, professor, yüksək senatkarlıqda ölərkə ezber olan şeirler yazan Mar-kez Memmedov isə bütün problem-larını su qarışığı hamısının haqqında bele deyirdi:

Havam çirkli, suyum lllll,
Maşın da sıza bəlli,
Arvadım da acı dillll,
Deyin neca yaşayım mən.

Burada "acı dillll" ifadesini "zə-her dillll" ile avaz etmek olar. Gözü-nün ikisi de aydın, camaat neyləsin ki, senin maşın azdır, arvadında acı dillləri. Sen də sözə cüllayna ki-mi, çoxlu pul qazan, arvad biçare de zəher dillll olmasın. Deputat ol, akademik ol, pul qazan. Qorma ay mağnım, ele bilirsen deputat ele al-dığı bir nin yarım manatla dolanırlı-ğı kimi, yaxşı qazan deputatların maaşı bele idi, sonradan artır-dılar onların emek haqların. Onla-rın her birinin elave qazanc gətirən obyektləri var.

O biri şəirə da cavabım beladır, su ona gəre üzü yandırır ki, onun içine cürbəcür kimyəvi qatqılar qa-tılıb. Bele nə?!!

Bu yazımı işləmeye başlayanda Novruz bayramının en zirve günü-nün gecəsi idi. Əziz oxucular, ona gəre, gəlin, bu bayramın esas atri-butları olan ünsür (element) hag-qında bezi melumatları bölüşək. Bu ünsürlerin dördü de çərşenbələrdə qeyd olunur. Bunların içerisinde meni en çox maraqlandıran hava - atmosfer ünsürüdür. Axı man size dedim ki, men yaşıl rengi, yaşıllıq-ları, yaşıll gözləri sevirəm. Onu da deyim ki, tebietin bu dörd ünsürü-nün qovuşağında yaranan yaşıllıq hayatın onurğa sütünüdür. İstər okeanların, istər de denizlerin dibinde yer küresinin, geoslerin, istər atmosferde olan şəraitde günəş enerjisin hesabına emele gelan qi-dalar ve diger heyat üçün zerurı va-sitələr yaranır. Bu sebebden, yaşıl-lıq insanın özünü çox rahat ve inamlı hiss etdiyi alemdir.

Burda bele mesele ortaya çıxır ki, yer kürəsinda canlılar, o cümlə-dan insanlar (homo sopiens) mü-təlif formalarda diger canlılarda top-lanmış günəş enerjisinin hesabına fəaliyyet gösterir, yaranır, yaşayır, sonra mehv olur. Tekallahlığın ya-ranması meselesinda xidmeti olan bütün peyğəmberler de günəşə sa-tayış etmişlər. Tekallahlığı qebul etmeye çalışan Misir fironu Amen-hotep qizinin Günəş kultu. Atona olan sevgisini hemişə çox böyük coşğunluqla bildirmişdi. O, günəşə bütün canlıların yaradıcısı ve qoruyucusu kimi çox böyük bir coşğunluqla vəsf etmişdi.

Sonralar Ermənon devridi. Bun-dan sonra enerjisi aşıb-daşan Mu-sa peyğəmber (onun kömekçisi Harun) bir yol seçerek, yeni kralla ya-ratmaq firkine düşmüşdü. Beləliklə, yahudileri özünə xalq seçen mesih Musa (Moisey) onlarla birlikde Misi-ri terk edərek, yeni yurd salmışdı. Sonraki fəleyi ise onun yehudilər tərəfindən dödürülmesi ile nelica-lendi. Tekallahlıq dininin dünyası fəth eden, bir çox imperiyaları yara-dan xəlifə ve varisinin liderləri ya-nalar (makedoniyalılar), romalılar ve s. tekallahlıq yarada bildikler halda bunu misirliler yaratması da heyretamizdir.

Günəş enerjisinin bele böyük xidmetini nezere alan bizim ulu ba-balarımız da ona sitayiş etmişdir. Ona göre de "Odlar yurdu", "işıq haqqı", "işıq menə qanım olsun" ifadeləri hele de dilimizde işlənir. Hetta Sovet imperiyası dönəmində S.Vurğun ve Ş.Rüstəm tərəfindən yazılmış, musiqisi U.Mubayov tə-rəfindən bestələnmiş Az.SSR-nin himninde de bu ifade var idi:

Qoy yer oksun Azərbaycan
Odlar yurdu, ana vətən,
Qoca şərqə İşıq sepir
xalqımızın qüdratindən.

Bilmirəm, bu ifadələr ne qədə QKB-nin ve İran mollalarının nazə-rindən qaçmış idi...

Oz aramızdır, deyəsən meq-sədden uzaqlaşdıq. Yox-yox, bu, ele maqsədə yaxınlaşmaqdır. Bele-likle, günəşin enerjisi kosmosdan, sonda atmosferdən keçerek oz qy-metli enerji yükü ile yera çatır. Man çalışdım ki, ağ işıq haqqında bezi malumatlar verim. Lakin bu barede men elmi meqale yazmaq fikrine gəldim ve əziz oxucularə borcluy-gəldim (zəif vəziyyəm ki, bu vedəmi yerine yetireceyəm). Ağ işıq müxte-lif dalğa uzunluqlu işıqlardan kom-pozit olunmuş mürekkeb təkibli fi-zikə hadisedir. Ayn-ayrı işıqlar müx-təlif rengler verir. Onların müxtəlif komposiyaları qurulmasına hazırda çox inkişaf etmiş müxtəlif işıqlanma texnikasından elmin ve texnikanın bütün sahələrinde istifadə olunur. Bununla berabər, alimlər işığı fizika elminin en qara lekesi adlandırır.

Bezi nücumlar rengləri barede qeyd etmek istəyirəm. Nyutonun ağ işığın, günəşin spektrini müxtəlif rengə uyğun olan yeddi şüaya ayrılmasına görə, onun ağ işığın insanın özünü çox rahat ve inamlı hiss etdiyi alemdir.

Burda bele mesele ortaya çıxır ki, yer kürəsinda canlılar, o cümlə-dan insanlar (homo sopiens) müx-təlif formalarda diger canlılarda top-lanmış günəş enerjisinin hesabına fəaliyyet gösterir, yaranır, yaşayır, sonra mehv olur. Tekallahlığın ya-ranması meselesinda xidmeti olan bütün peyğəmberler de günəşə sa-tayış etmişlər. Tekallahlığı qebul etməye çalışan Misir fironu Amen-hotep qizinin Günəş kultu. Atona olan sevgisini hemişə çox böyük coşğunluqla bildirmişdi. O, günəşə bütün canlıların yaradıcısı ve qoru-yucusu kimi çox böyük bir coşğun-luqla vəsf etmişdi.

Sonralar Ermənon devridi. Bun-dan sonra enerjisi aşıb-daşan Mu-sa peyğəmber (onun kömekçisi Harun) bir yol seçerek, yeni krallıq ya-ratmaq fikrine düşmüşdü. Beləliklə, yahudiləri özünə xalq seçən mesih Musa (Moisey) onlarla birlikde Misi-ri terk ederək, yeni yurd salmışdı. Sonraki fəleyi ise onun yehudilər tərəfindən dödürülmesi ile nelica-lendi. Tekallahlıq dininin dünyası fəth eden, bir çox imperiyaları yara-dan xəlifə ve varisinin liderləri ya-nalar (makedoniyalılar), romalılar ve s. tekallahlıq yarada bildikler halda bunu misirliler yaratması da heyretamizdir.

Günəş enerjisinin bele böyük xidmetini nezere alan bizim ulu ba-balarımız da ona sitayiş etmişdir. Ona göre de "Odlar yurdu", "işıq haqqı", "işıq menə qanım olsun" ifadələri de dilimizdə işlənir. Hetta Sovet imperiyası dönəmində S.Vurğun ve Ş.Rüstəm tərəfindən yazılmış, musiqisi U.Mubayov tə-rəfindən bestələnmiş Az.SSR-nin himninde de bu ifade var idi:

Qoy yer oksun Azərbaycan
Odlar yurdu, ana vətən,
Qoca şərqə İşıq sepir
xalqımızın qüdratindən.

Bilmirəm, bu ifadələr ne qədə QKB-nin ve İran mollalarının nazə-rindən qaçmış idi...

Oz aramızdır, deyəsən meq-sədden uzaqlaşdıq. Yox-yox, bu, ele maqsədə yaxınlaşmaqdır. Bele-likle, günəşin enerjisi kosmosdan, sonda atmosferdən keçerek oz qy-metli enerji yükü ile yera çatır. Man çalışdım ki, ağ işıq haqqında bezi malumatlar verim. Lakin bu barede men elmi meqale yazmaq fikrine gəldim ve əziz oxucularə borclu-gəldim (zəif vəziyyəm ki, bu vedəmi yerine yetireceyəm). Ağ işıq müxte-lif dalğa uzunluqlu işıqlardan kom-pozit olunmuş mürekkeb təkibli fi-zikə hadisedir. Ayn-ayrı işıqlar müx-təlif rengler verir. Onların müxtəlif komposiyaları qurulmasına hazırda çox inkişaf etmiş müxtəlif işıqlanma texnikasından elmin ve texnikanın bütün sahələrinde istifadə olunur. Bununla berabər, alimlər işığı fizika elminin en qara lekesi adlandırır.

Bezi nücumlar rengləri barede qeyd etmek istəyirəm. Nyutonun ağ işığın, günəşin spektrini müxtəlif rengə uyğun olan yeddi şüaya ayrılmasına görə, onun ağ işığın insanın özünü çox rahat ve inamlı hiss etdiyi alemdir.

Digər günəşin ağ işığından qırı-mızı rengli hisseni ayırsaq, bu za-man gəy-yaşıl işıq alınır. Digər gəy işığı ayırsaq, nəticede sarı rengli işıq, yaşıl işığı götürsek, neticede bənövşəyi rengli işıq alınır. Digər tərəfden, gəy-yaşıl ve qırmızı reng-li işığı qarışdırarken ağ işıq alınır. Uyğun olaraq sarı ve gəy işığın kombinasiyası zamanı ağ işıq alı-nır. Beləliklə, işıqların mürekkeb komposiyaları esasında müxtəlif sahələrde: tibbde, kend təsərrüfa-tında, müxtəlif cihaz ve aparatların istehsalında, müxtəlif tədbirlərde, konfranslarda, qurultaylarda, herbi-keşliyyət işlərinde elmi cihazların istehsalında bu işıq texnologiyasın-dan, reng komplekslərinden uğurlu istifade edilir. Tebiətde bu komposi-siyalar insan hayatında mühüm ro-lunda gözel yaranmışdır. Meselen, lovuz quşu ve ya diger dekorativ quşların heyatında rengi tebiətə mücuzəsidir. Hetta xörəklərin parlıl-tı mürekkeb avazolunmuş rengləri-ni, müəxtəlif qatqıdan qeyedindi. Menimse maraqlım ve diqqətim bu renglerin içinde en çox yaşıl reng-dir. Tebi yaşıl rengi meşeliye, çə-menliye yönüm düşende elvalın o derecede yaxşılaşır ki, özüm de teəccüb edirəm.

Cehennem olsun her şey! Otur-muşam fantanların arasında, etraf-seyr etmekdeyem. Otturduğum yer-de yuxuya getmişdim. Fikir dünyası çox uzağa aparmışdı meni. Bu za-man etrafda demir hasarlar diqqəti-mi calb etdi. Yaşıllıq istəyirəm. Ya-şıl işıq əqlə yoxdur. Bir rəssamın çəkdiyi rəsmləri baxarkan heyra-timden yerimdəca donmuşdum. Manim beynimde ve telekkurumde çox fikirlər vardır. Amma bu rəssa-mın çəkdiyi tablolarda təsvir ele sanalkarlığa yarəmişdir ki, adamı valeh edirdi. Sonra qəlereyadan çı-xıb etrafı seyr etməye başladım. Soyuq vurmuş yarpaqları yaşıl ren-gini itmiş ekvalqıt ağacları özləri de saralmışdı. Ara-sıra seyrəlmiş yaşıllıqlar da saralmışdı. Dünyanı bürüyən bəhərlər ve her yerde baş veren qırğınlar ve mühəribələr tüğ-yan edir axı biz hele Covid-19-un zibillərindən qurtarmamış bu qayğı-lar meydana çıxdı.

Yaşıllıq bu problemləri hell ede bilacəkmi?!

Dünya sülh bağlayacaq, hasar-lar Berlinaşa kimi sökülecek. Tu-humu doğma olan bu reng dünyanı öz ağuşuna alacaqdır. Axı men eve getmeliyem. Avtobuslarda bəsə-bəs, zıvra vaxtıdır. Hamı işdan çı-xıb eve qacır. Nəqliyyatın qıymətl bahalaşıb. Dərmanlar ve tibb xid-mətl da. Xeyir-şərə de getmek çə-tinləşib.

Bütün filosoflar ve sosiologlar cəmiyyəti hərtərəfli İədqiq edərək, şəm etmişlər ancaq cəmiyyətin yaxşılığa doğru real yolunu gösterə bilməmişlər (K.Marksın kəlamının mənim tərəfimdən düşünülmüş improvizasiyası).

Bu yazının ilk qısa süjeti texmi-nən 15 il bundan evvel cızılmışdı. Bu ilki Novruz bayramı tətilinde 22, 23.03.2025-ci il tarixde yuxusuz gecələr nağılları serialında tamamlandı.

Yazını teze yazdığım bir gerile bitirmem. Bayramınız mübarək. Gə-lən görüşlərədək.

Dəymə

İnsan ağlıdır, vetən gözəldir
Bir ovuc dəlidən qorumağa dəymə
Qıyılara yazılı zaman dizi eldir.
Usanıb aradan çıxmağa dəymə.

İnsanlar doğulan, yaranan gündən,
İgidlər vətəndə çıxıb zülümdən.
Man deyirem od tökülsün dilindən
Düşmənə yıngılca vurmağa dəymə

Vüqarlı oğulsan böyük millətin
Tarixda yaranıb neçə dövlətin
Yolçuluqsuz igidliyin, hünnətin
Çatar mükəmməl etə gücün, qüvvətin
Namardı vurduğun toxmağa dəymə

İgidin qoluna açılacaqdır
Zəngəzur yollarına açılacaqdır
Qızıldağ gülləri açılacaqdır
Şirin arzularından qopmağa dəymə!

Şair Eldar sevir öz obasını,
Bütöv Azərbaycan saz havasını
Yaşıl reng bəzənə türk dünyasını
Başqa reng axtarıb tapmağa dəymə.

Eldar
MƏMMƏDBƏYLİ

(Yuxusuz gecələrin növbəti hekayəti)